

УДК 811.161.2'373.45

ЗАСВОЄННЯ ІНШОМОВНИХ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тетяна ЛЕЛЕКА (Кіровоград, Україна)

Початок ХХІ століття посилює процес збагачення нової лексики та зріст неологізмів на українській основі. У статті розглядаються особливості функціонування препозитивних та постпозитивних іншомовних елементів у мові-реципієнті, що спричинено міжмовними контактами. Виявлено причини та результати їх активізації в українській мові. Охарактеризовано статус іншомовної морфемі та етапи її засвоєння.

Ключові слова: препозитивні іншомовні елементи, постпозитивні іншомовні елементи, мовні контакти, мова-реципієнт.

The beginning of the 21st century intensifies the process of language enrichment and the gain of the neologisms on the basis of the Ukrainian language. The article deals with the analysis of the peculiarities of the prepositive and postpositive loaned elements in the Ukrainian language caused by language contacts. The reasons and results of their activation are determined. The status of the loaned morpheme is characterized, the stages of its assimilation are given.

Key words: prepositive loaned elements, postpositive loaned elements, language contacts, language-recipient.

На початку ХХІ століття спостерігається тенденція зростання питомої ваги афіксальних неологізмів в українській мові. Питання про те, яка саме морфема, коренева чи афіксальна, слугує відправною точкою для виділення та осмислення морфем у складі основ іншомовних слів, неоднозначно вирішують у мовознавстві. Проблеми дослідження статусу іншомовних препозитивних і постпозитивних одиниць присвячені праці В. Акуленка, Н. Авілової, К. Городенської, Є. Карпіловської, Н. Клименко, І. Кочан, Н. Титаренко та інших. Двоїстий, гібридний характер цих іншомовних одиниць є тим об'єктивним фактором, що ускладнює визначення їх статусу [2, с. 88]. Існують цікаві гіпотези, якими витлумачують статус цих іншомовних компонентів. Їх називають зв'язаними опорними компонентами (В. Лопатін, І. Улуханов), частинами інтернаціональних слів (В. Виноградов), префіксованими основами (М. Шанський), афіксами (В. Лотте), суфіксами (афіксами) (Н. Авілова), препозитивними і постпозитивними блоками (В. Акуленко), напівпрефіксами (М. Степанова), префіксоїдами та суфіксоїдами (афіксоїдами) (З. Потиха), міжнародними терміноелементами (В. Григор'єв), відносно вільними (зв'язаними) морфемами (О. Кубрякова), одиницями особливого статусу (Р. Зятковська), префіксоїдами (К. Городенська), основами складних слів (Н. Клименко), афіксальними радикалоїдами (І. Кочан), суфіксоїдами (В. Горпинич), формами, що комбінуються (Л. Хмелик) та іншими термінами. [2, с. 86]. Відсутність єдиного принципу в класифікації та словотвірній оцінці іншомовних морфем значною мірою пояснюється існуванням різних поглядів на поняття. На думку багатьох мовознавців існують особливі словотвірні засоби з "дуже абстрактною семантикою", близькою до словотвірного значення суфіксів та префіксів. Виходячи з положення про "проміжний", перехідний характер деяких морфем, дослідники роблять різні висновки про особливості та склад цієї категорії одиниць. Таким чином, ця наукова проблема, незважаючи на тривалу історію її опрацювання, не має однозначної інтерпретації і залишається одним із важливих завдань сучасного мовознавства. Це й зумовлює актуальність пропонованої розвідки.

Метою статті є аналіз особливостей функціонування препозитивних і постпозитивних іншомовних елементів, а також причин та результатів їх активізації в українській мові початку ХХІ століття.

Зазначена мета визначається розв'язанням наступних завдань:

- охарактеризувати статус іншомовної морфемі в українській мові;
- виявити етапи входження іншомовного афіксу в мову;
- дослідити особливості функціонування іншомовних афіксів у мові-реципієнті.

Сучасний стан української мови початку ХХІ століття характеризується надзвичайно активними процесами запозичення великих пластів лексики різних сфер суспільного життя. Запозичуються також й цілі лексичні ряди, які є однотипними (наприклад, з англійської: *гамбургер, чисбургер, копбургер; йогурт, фругурт, апігурт, емігурт; кліпмейкер, іміджмейкер, ньюсмейкер, хітмейкер, плеймейкер*). Це призводить до того, що кількість

переходить у якість, тобто в таких рядах слів починають виокремлюватись структурні елементи, а також формується значення відокремлених відрізків. Таким чином, відбувається становлення іншомовних структурних елементів як самостійних морфем в українській мові, здійснюється процес морфемізації. Якщо мова запозичує слова, що є морфологічно подільними у мові-джерелі і належать до одного словотвірного типу, то унаслідок типологічної близькості мов, ймовірно, носії мови, що запозичує, сприймають ці слова не як моноліти, а як такі, що членуються на частини [3, с. 39]. Звичайно, цей процес є довготривалим та поступовим і передбачає низку етапів, щоб іншомовний структурний елемент набув певних якостей у мові-реципієнті.

Як і щодо питомих слів мови, до питання критеріїв подільності основ слів іншомовного походження, за визначенням Є.А. Карпіловської, у мовознавчій літературі сформувався два підходи: кореневоорієнтований та афіксоорієнтований [4]. Представники першого підходу, наприклад, З. Потіха, М. Шанський, головним критерієм подільності основ запозичень називають повторюваність кореня. На їхню думку, подільним слід уважати таке іншомовне слово, яке в системі мови-реципієнта має спільнокореневе запозичення; причому кореневий елемент функціонує як вільний чи зв'язаний (*бронх-ит* при *бронх*, *опон-ент* при *опон-увати*) [7, с. 195; 4, с. 262]. Якщо ж така умова не задовольняється, іншомовні слова слід розглядати як неподільні (*доцент*, *аморфний*, *реабілітувати*) [4, с. 260]. Отже, на думку цих дослідників, унікальних коренів не існує. Так, Є. Карпіловська вважає цей підхід надійним для аналізу будови основи іншомовних слів, оскільки саме корінь або, точніше, та початкова частина слова (бо корені слів у мові-джерелі запозичення і в українській мові далеко не завжди тотожні), слугує відправною точкою для виділення і осмислення післякореневих елементів у ньому [4], а афікси покликані лише уточнити, спеціалізувати семантику кореневої частини слова. [6]. Прибічники іншого підходу, до яких належать Л. Крисін, З. Лошнова, Л. Шкатова та інші, розглядають кореневі та афіксальні морфемні як рівноправні, вважаючи, що в іншомовному слові можливо виділити афікс за умови його повторюваності в ряді слів із спеціалізованим значенням. Таким чином, на їхню думку, кореневий елемент може бути унікальним. За такого підходу подільними вважають основи слів, хоча б одна частина яких повторюється в будь-яких інших основах, співвідносних із поданою за значенням [6, с. 230]. Відповідно до цього Л. Крисін вважає подільними основи таких іншомовних слів, у яких виділяються: 1) спільний (семантично й фонетично) афікс й унікальний корінь (англ. *фут-бол*, *волей-бол*, *бейс-бол*); 2) спільний афікс і зв'язаний регулярний корінь (лат. *нарко-ман*, *мело-ман* – наркотик, мелодія; лат. *шовін-ізм* – *шовін-іст*, нім. *ценз-ор* – *ценз-ура*); 3) і афіксальний, і кореневий елемент, причому останній існує в системі мови-реципієнта як самостійне слово, тобто вільний корінь (фр. *монтаж-ер* – *монтаж*, грец. *диплом-ант* – *диплом*) [6].

На підставі цього дослідники пропонують розрізнити ступені подільності іншомовних слів. Зокрема, Н. Янко-Триницька розмежовує повну, достатню й недостатню подільності. Повна подільність (вільна та зв'язана) характерна для основ, у яких обидві частини – і корінь, і афікс – є регулярними (осет. *марин-ад* – *марин-ува-ти*). Достатня подільність (вільна та зв'язана) характерна для основ, які містять регулярний корінь та унікальний афікс (грец. *ваз-он*) [8, с. 535].

На думку мовознавців, щоб виділити морфемні у складі іншомовного слова, потрібно, щоб ці слова характеризувались єдністю достатньо специфічного значення, яке властиве лише їм і тим самим відрізняє їх від слів іншої семантики, формально подібних на них [5, с. 245]. Оскільки носієм основного лексичного значення в слові є корінь, то саме усвідомлення кореня як морфемні є, на нашу думку, основним критерієм для поділу основ слів. Тому подільними ми вважаємо такі основи іншомовних слів, зокрема й термінів, у складі яких виділяється регулярний (вільний чи зв'язаний) корінь і регулярний афікс (англ. *банкінг* – *банк*, лат. *теїст* – *теїзм*), регулярний корінь й унікальний афікс (англ. *комікс* – *комічний*). Так звані умовно подільні/недостатньо подільні основи запозичень (англ. *трейдинг*) – з унікальним коренем і регулярним афіксом – подільними, на нашу думку, уважати не можна. Вони лише тяжіють до подільності.

Фактором, що сприяє розвитку здатності слів до членування на структурні елементи в українській мові, є запозичення співвідносних пар слів: англ. *скайсерфінг* – *скайсерфер*,

кікбоксинг – кікбоксер, бодібілдинг – бодібілдер. Однак говорити у цьому випадку про наявність словотвірної структури слова не має сенсу, оскільки в українській мові відсутня словотвірна основа для цих слів [1, с. 235].

Лише в окремих випадках на основі запозичення ряду спільнокореневих слів слова з іншомовним елементом починають розвивати свою словотвірну структуру. Наприклад, у слові *тренінг* вже виокремлюється суфікс *-інг-/-инг-*, оскільки слово сприймається як дериват від дієслова *тренуватись* та включається в ряд спільнокореневих слів *тренер, тренуватись, тренування, тренаж*. У цьому випадку суфікс ще не має чітко визначеного значення через одиничність прикладів, коли словотвірна структура слова з іншомовним елементом складається вже в українській мові.

Вільний корінь може поєднуватися з афіксами, які зустрічаються в інших основах, наприклад: англ. *блог, блогер, блогінг; маркет, маркетинг, маркет-мейкер, маркетолог, мас-маркет* тощо. Інший етап членування мають запозичення, в яких коренева та афіксальна частини зустрічаються з аналогічним значенням в інших словах, наприклад: англ. *роумер, роумінг*; нім. *креатив, креатор* тощо. Наступний етап виокремлення афіксів мають слова, корінь яких є співвіднесеною морфемою, а афікс не співвіднесеною, а в якості морфеми, що повторюється, виступає коренева частина, наприклад: англ. *топлес* має унікальну афіксальну частину *-лес* та співвідносну кореневу: *топ, топик, топовий* тощо. Наступний етап характеризує слова, які мають таку кореневу частину, яка поєднується лише з єдиним афіксом: фр. *бієнале*.

В українській мові існують запозичені лексеми, у яких морфеми не виленовуються: фр. *сомельє*, англ. *дьюті-фрі* тощо. Розвиток словотвірності запозичення дозволяє говорити про функціонування афіксальних елементів, що поповнюють морфемний фонд української мови. Наприклад, афікс фр. *-бельн- /-абельн-/-ібельн* активно бере участь у словотворі мови-реципієнта: *читабельний*.

Розвиток продуктивності іншомовних афіксів пов'язаний з активізацією запозичених елементів, які давно поповнили склад української мови, але їх дериваційний потенціал лише нещодавно почав розширюватись, наприклад: грец. *гіпер-* (*гіперуспішний, гіпервігідний* тощо), англ. *супер-* (*суперактивно, суперпропозиція*), лат. *пост-* (*пострадянський*), англ. *екс-* (*екс-президент*) та інші; а також суфікси фр. *-арій* (*абортарій, альпінарій, бестіарій, глосарій, дельфінарій, дендрарій, розарій*), грец. *-ант* (*дипломант, підписант*), фр. *-ер* (*тюнер, сканер*). Зазначені афікси відіграють значну роль у сучасному словотворенні: вони входять у склад запозичень, а також у якості формантів утворюють деривати на українському ґрунті. Адаптація запозичених словотворчих афіксів може призвести до розвитку омонімії. Наприклад, слова, які мають суфікс фр. *-арій*, є локативними іменниками і мають значення “територія, приміщення” наприклад: *дельфінарій, терарій, фазанарій* тощо. Однак у сучасній українській мові формуються іменники, в яких суфікс *-арій-* має значення “особа-носії предметної ознаки”: *мандатарій, парламентарій* тощо. Окрім цього, зазначена морфема характеризується варіативністю використання: *дендрарій – дендраріум*, що відображає активність використання суфікса *-арій-* у мові, наявність варіантів розвиває конкурентність під час адаптації у мові-реципієнті.

Формування нових запозичених словотворчих елементів передбачає декілька етапів. Іншомовні афікси у мові-реципієнті виокремлюються як відрізки слів, що повторюються. Поступово у мову-реципієнт переходять слова зі словотвірною основою, і виникає семантична співвіднесеність між запозиченнями. Іншомовні лексеми потрапляють в українську мову без членування на морфеми. Потім з'являються співвіднесені семантичні пари, наприклад: *дайвінг – дайвер, кутюрє – кутюр* [5, с. 246].

На етапі формування нової морфеми в українській мові знаходиться також запозичений префікс грец. *нон-*: він зустрічається у складі інтернаціональних запозичень, наприклад, *нон-грата*. Префікс *нон-* поєднується як і з запозиченими зв'язаними (наприклад, *нон-айрон*), так і з вільними коренями: *нон-стоп*.

В українській мові функціонують слова, які мають суфікси фр. *-ер-/-ор-* і були запозичені давно (*реставратор, стажер, монтер, тренер, компютер*), але наявність подібних номінацій полегшує запозичення одноструктурних найменувань (англ. *аутсайдер*,

байкер, брокер, дилер, драйвер, кілер, менеджер, іміджмейкер, рокер, спікер, спічрайтер, тінейджер, хакер тощо).

Серед наведених прикладів зустрічаються слова з вільним коренем (англ. *гамбургер* – Гамбург), а також зі зв'язаним коренем (англ. *менеджер* – менеджмент, *спонсор* – спонсорувати; *маркер* – маркувати, *пейджер* – пейджинг, *сканер* – сканувати) і багато одиниць з унікальними коренями.

Коли іншомовний структурний елемент вже починає формуватись як самостійна морфема в українській мові, то слова, що мають такий компонент, вже чітко сприймаються у мові-реципієнті стосовно складу та структури. Вони ще не отримали широкого розповсюдження в українській мові, але вже сформовано їх словотвірне значення, виокремлюється їх словотвірна основа. Окрім цього, вони починають у деякій мірі розвивати свою словотвірну активність, що вважається головним фактором засвоєння іншомовних морфем мовою-реципієнтом. Запозичені суфікси вступають у словотвірні зв'язки з іншомовними та українськими основами [2, с. 89]. Наприклад, суфікс фр. *-аж-* характеризується як достатньо регулярна, але непродуктивна словотвірна одиниця, яка виокремлюється в іменників чоловічого роду, що позначають дію, яку називає основа дієслова (*дубляж, зондаж, інструктаж, масаж, монтаж, пілотаж, саботаж, фіксаж* тощо).

Чітке структурне вичленовування і значення отримав іншомовний елемент англ. *-мейкер-* (*плеймейкер, ньюсмейкер, хітмейкер, кліпмейкер, іміджмейкер* тощо), хоча у слів української мови відсутня словотвірна основа для творення деривату.

Структурний елемент англ. *-гейт-* вже починає стверджуватись в українській мові як самостійна морфема-суфікс, оскільки має структурне членування й чітко оформлене значення "скандал, який пов'язаний з якоюсь людиною чи державою" (*Уотергейт, Ірангейт, Кучмагейт, Монікагейт, Панамагейт* тощо).

В українській мові часто утворюються нові слова зі структурним елементом грец. *-манія-*, що має значення "великий інтерес до когось чи чогось" (*бітломанія, курнікоманія, спайсогерломанія, шпіономанія, покемономанія, леонардоманія, євроманія* тощо). Однак словотвірна функція таких елементів ще недостатня, вони приєднуються до іншомовних основ.

Подальше функціонування іншомовної морфеми пов'язано з її багатозначністю. У якості ілюстрації можна привести іншомовний суфікс лат. *-ант-*, який в українській мові функціонує в декількох значеннях: особа за дією та родом діяльності, об'єкт та учасник дії тощо: *адресант, диверсант, квартирант, симулянт, дипломант, дисертант, музикант, фабрикант, арештант, дуелянт, конкурсант, концертант, екскурсант* та інші. Але сфера дії таких морфем обмежується поки що іншомовними основами.

Засвоєння іншомовних структурних елементів відбувається відповідно до словотвірної активності іншомовних морфем в українській мові, а також є одиничні утворення на базі української мови за участі питомих основ. Так, елемент грец. *-дром-* приєднується до іншомовної основи (*велодром, танкодром, космодром*) і починає проявляти свою активність в українській мові (*сміходром, стиходром, скеледром*). Так само поведуться й інші іншомовні морфеми: грец. *-фоб-* (*людинофоб*); *-філ-* (*англофіл, неофіл, слав'янофіл*).

Іншомовний структурний елемент вже займає чітко визначену позицію в українській мові. Це рівноправна морфема, яка вичленовується як структурний елемент слова, має визначене значення та функціонує в мові як продуктивний словотворчий формант й утворює нові слова на базі українських основ. У першу чергу, це відноситься до деяких префіксів, оскільки саме префікси мають здатність приєднуватись до різноманітних основ і не викликають ніяких змін.

У системі сучасного словотворення останнім часом значне місце посідає іменникова префіксація. Це пов'язано з деякими внутрішньомовними та позамовними факторами. По-перше, це процеси перетворення неподільних раніше запозичених основ в афіксальні. Як наслідок цього, відбулася активізація багатьох іншомовних препозитивних морфем (грец. *анти-, архі-, суб-*; англ. *екс-*; лат. *ультра-, супер-*; нім. *квазі-* та інші), і набуті ними властивості стали поєднуватись з українськими основами. Мовні та соціальні причини саме такої активізації тісно переплітаються. Прискорений розвиток науки і техніки, необхідність

номінації нових наукових, технічних, суспільних визначень, виникнення у зв'язку з цим різноманітних назв та термінів; зростання міжнародних, наукових та культурних контактів, збільшення та розширення кола перекладної наукової та художньої літератури, і як наслідок цього – посилення міжмовного взаємовпливу, взаємообміну не лише лексичними одиницями, а й словотвірними моделями: збагачення української мови запозиченнями, іншомовними лексичними одиницями, морфемами. Улиття іншомовних препозитивних компонентів в українське словотворення сприяло поживленню префіксального способу творення слів. В останні роки префіксація як засіб словотворення стала привертати більшу увагу дослідників. Це пояснюється зміною їх пасивної участі в системі словотворення іменників, що, в першу чергу, пов'язано з розширенням сфери префіксальних одиниць та активізацією деяких груп префіксів. У ХХІ столітті посилюється процес збагачення нової лексики та зріст неологізмів, до того ж у словотворення вступають морфемі, які раніше траплялися лише як частини запозичених слів: грец.: *анти-, архи-, гіпер-, нео-, де-, інтер-, ре-, суб-*; лат.: *віце-, екстра-, контр-, пост-, супер-, ультра-*; нім.: *квазі-*; фр. *еко-* та інші. Так, префікс грец. *анти-* вважається в українській мові регулярною й продуктивною морфемою, яка утворює нові слова як з іншомовними, так і з українськими основами зі значенням протилежності, протидії або ворожого ставлення до того, що називає мотивуюче слово (*антитерор, антигуманний, антивірус, антиречовина, антимистецтво* тощо).

Те саме можна сказати й про префікс лат. *супер-* (*суперрефективний, супереластичний, супернегативний, суперрепортаж, суперанилаз, суперкомп'ютер, суперновий, супермама, супербомба, супергерой*). Особливо активізувалась дія цього префікса в українській мові у зв'язку з розвитком реклами.

Слова з префіксом лат. *контр-* найчастіше мають семантику дії-відповіді, вжитої з метою протидії, захисту, нейтралізації якої-небудь дії або знищення її результату. Наприклад: *контрнаступ, контрнапад, контрдія, контрміри, контрадаптація, контрманевр, контрбаланс* та інші.

Препозитивні елементи грец. *псевдо-*, нім. *квазі-*, поєднуючись з іменниками, узагальнюють їх експресивно-негативну семантику неправдивості, фіктивності. Морфемі *псевдо-* та *квазі-* з'являються в українській мові в ХVIII–ХІХ ст. та використовуються лише у складі запозичених слів, і тільки в кінці ХІХ ст. – на початку ХХ ст. у результаті активних мовних факторів стають словотвірними формантами, включаючись в автохтонну систему словотворення. Назви осіб з початковими *квазі-*, *псевдо-*, у зв'язку зі своєю експресивною семантикою, характерні, перш за все, для суспільно-політичної сфери лексики: *квазісоціаліст, квазігроші, квазіперіод, квазіпотенціал, квазіпохідна, квазірезистор, квазісистема, псевдоноватор, псевдовчений, псевдогуманіст, псевдораціоналізатор, псевдоперелом, псевдопластичність, псевдоподія, псевдосклероз, псевдосфера, псевдотканина* тощо.

Морфемі іншомовного походження починають розвивати свою словотвірну активність і стають більш продуктивними, а також розширюють своє значення. Наприклад, суфікс лат. *-іст/-ист-* є загальноновживаним в українській мові, тому що він є достатньо продуктивним. Цей суфікс утворює назви осіб. Також у сферу дії морфемі активно входять українські основи. Це регулярна та продуктивна словотвірна одиниця, що утворює іменники чоловічого роду зі значенням особи, яка характеризується сферою занять, суспільно-політичною, ідеологічною приналежністю тощо: *гітарист, журналіст, металіст, танкіст, вокаліст, масажист, бойкотист, скандаліст, шантажист, дарвініст, ідеаліст* та інші.

Спостерігається активізація запозичених інтернаціональних афіксів, інтенсивний розвиток семантики деяких формантів (грец. *мега-* мегапопулярний фільм, *гіпер-* гіперуспішна компанія тощо), рухливість елементів відносно кореневої морфемі (*стартап, апгрейд* тощо). Зазначене явище – новий для словотвірної структури української мови процес, що притаманний англійській мові. Зафіксована поява прикладів, що включають подібний словотвірний формант у передкореневій позиції, тобто префіксальній: наприклад, *апдейт, апгрейд*, а також посткореневій, тобто суфіксальній: *стартап, лайтап, білд-ап, пуш-ап, чек-ап, рол-ап, пін-ап* тощо. Аналогічні приклади: *тайм-аут, блекаут, дропаут, кросаут – аутсайдер, аутрейд, аутпорт; роумінг-ін, трейд-ін, сит-ін, чек-ін, драйв-ін – інсайдер; рол-овер – овердрайв, овернайт, овертайм* тощо. Таким чином, можна говорити про

рухливість окремих морфемних елементів, які були запозичені українською мовою у складі нових лексем. Рухливість словотвірних елементів являє собою недосліджений етап функціонування окремих морфем, коли прагнення морфемних елементів до активної семантичної ролі у складі слова закладено у самій одиниці. У сучасній українській мові спостерігається тенденція до лексикалізації окремих афіксів, тобто їх окремого використання, що пов'язано з функціонуванням префіксів, оскільки вони легше, ніж суфікси, набувають можливості використовуватись самостійно, наприклад: *екс – екс-бойфренд*.

Можливість поєднання різних за походженням словотвірних елементів не випадкова. У мові функціонують морфеми та моделі, які є необхідними для мови у конкретний період її функціонування. Утворення нових лексем відбувається постійно, і головна роль у цьому процесі належить афіксальним одиницям.

Таким чином, процес засвоєння іншомовних структурних елементів в українській мові – тривалий та багатоетапний. Йому сприяє ціла низка лінгвістичних факторів: 1) наявність "порожньої клітинки" для вираження конкретного значення; 2) необхідність синонімічного вираження відносин; 3) наявність спільнокореневих слів як основи для формування у запозиченого слова словотвірної структури; 4) розвиток словотвірної активності іншомовного елемента за участі як іншомовних, так й українських основ; 5) розвиток багатозначності іншомовних морфем в українській мові як результату їх високої словотвірної продуктивності.

Отже, семантичний та словотвірний аналіз розглянутих груп афіксів свідчить про деякі нові явища та процеси в українській мові. Початок ХХІ ст. посилює процес збагачення нової лексики та зріст неологізмів на українській основі: у словотворення включаються морфеми, які раніше траплялися лише як частини запозичених слів. Такі іншомовні одиниці стали виконувати роль афіксів та посіли певне місце в системі української афіксації. Активне включення іншомовних морфем в українське словотворення дає підставу розглядати їх усередині семантичних груп, які об'єднують препозитивні та постпозитивні одиниці залежно від їх семантики та функції. Збільшення продуктивності та регулярності афіксів сприяє росту аглютинативності таких одиниць та поступовому перетворенню їх в самостійні препозитивні та постпозитивні частини, близькі за значенням та функціям до слова.

Слова з іншомовними компонентами є композитами, які утворюються або за аналогією до наявних у мові, або на основі словосполучень. Такі компоненти слід розглядати як поєднання слів, оскільки їх чисельність та регулярна утворюваність відповідають свободі сполучуваності слів, а не елементів слова. У той же час, значення цих компонентів не розподілено позиційно і є непостійним порівняно з вільними словосполученнями. Тому можна твердити, що на матеріалі таких компонентів розвивається особлива система словотворення, що містить риси національного та іншомовного характеру.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адливанкин С.Ю. К вопросу о явлении заимствования в области словообразования / С. Ю. Адливанкин // Уч. зап. Пермского университета. – 1965. – Т. 137. – Вып. 1. – С. 234–240.
2. Азарова Л.С. Лінгвальний статус препозитивних та постпозитивних компонентів іншомовного походження / Л.С. Азарова, Л.В. Горчинська // Наукові записки ВДПУ. –Серія: Філологія. – Вінниця. – 2002. – № 4. – С.86–90.
3. Городенська К.Г. Префікси і префіксоїди в українській мові / К.Г. Городенська // Мовознавство. – 1986. – № 8. – С. 37–41.
4. Карпиловская Е.А. Суффиксализация конечных основ заимствованных композитов в современном украинском языке / Е.А. Карпиловская // Восточноукраинский лингвистический сборник. – Донецк : Донецчина, 1999. – Вып. 5. – С. 257–269.
5. Катиш Т.В. Терміни з інтернаціональними компонентами в мові української фантастики / Т. В. Катиш // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : "Лінгвістика". – Херсон. – 2007. – Вып. 5. – С.243–246.
6. Крысин Л.П. Ступени морфемной членности иноязычных слов / Л.П. Крысин // Развитие современного русского языка. Словообразование. Членимость слова. – М.: Наука, 1975. – С. 227–231.
7. Шанский Н.М. Очерки по русскому словообразованию / Н.М. Шанский. – М.: Изд-во Мос-го ун-та, 1968. – 310 с.
8. Янко-Триницкая Н. Членимость основы русского слова / Н.Янко-Триницкая // Известия АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1968. – Т. XXVII. – Вып. 6. – С. 532–540.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Лелека – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: соціолінгвістика, мовні контакти.